

1918

9 november

Uitroepen van de Weimar Republiek in Duitsland.

11 november

Wapen stilstand: einde van de gevechten tijdens de Eerste Wereldoorlog.

1919

28 juni

Duitsland ondertekent het Verdrag van Versailles. Dit verdrag maakt duidelijk dat Duitsland als de enige schuldige van de oorlog wordt aangewezen. De hoge herstelbetalingen en vernederende afspraken zorgen voor zowel een politieke als een economische crisis in het land.

1933

30 januari

Hitler wordt benoemd tot Reichskanzler in Duitsland.

1 april

Boycot van joodse winkels in Duitsland.

1935

15 september

Afkondiging van de Neurenberger Wetten: drie nieuwe Duitse wetten. Het *Reichsflaggengesetz* voert de hakenkruisvlag in als nationale vlag, het *Reichsbürgergesetz* en het *Gesetz zum Schutze des deutschen Blutes und der deutschen Ehre* (ook wel het Blutschutzgesetz genoemd). De eerst genoemde wet ontnemt Joden hun rijksburgerschap en de daarbij horende politieke rechten. De als tweede genoemde wet verbiedt onder andere geslachtsverkeer tussen Joden en Ariërs.

1936

6 februari

Begin van de Olympische Spelen in Berlijn, Duitsland.

De Olympische Spelen, ook wel genoemd de Olympische Spelen van Adolf Hitler, zijn omstreden. De Duitse overheid gebruikt het evenement volop om de nationaalsocialistische ideologie uit te dragen.

1938

6-15 juli

Evian-Conferentie, een door de Amerikaanse president F.D. Roosevelt bijeengeroepen conferentie van 32 deelnemende landen om het probleem van de joodse vluchtelingen te behandelen.

1938

9-10 november

Reichspogromnacht, de zogenaamde *Kristallnacht*: een door de nazi's georganiseerde pogrom tegen de joodse bevolking in Duitsland en Oostenrijk. Joden worden vermoord en in elkaar geslagen, hun bezittingen vernietigd en hun synagogen in brand gestoken.

1939

17 mei

In het zgn. 'Witboek' publiceert de Britse regering een immigratiebeperking voor de komende 5 jaren voor het Britse Mandaat van Palestina om jaarlijks 15.000 Joden toe te laten.

1939

1 september

Duitse troepen vallen Polen binnen.

3 september

Engeland, Frankrijk en Canada verklaren Duitsland de oorlog: het begin van de Tweede Wereldoorlog.

1939

9 oktober

Het kamp Westerbork wordt in opdracht van de Nederlandse regering in gebruik genomen als Centraal Vluchtelingenkamp Westerbork om joodse vluchtelingen uit Duitsland op te vangen omdat er weinig landen zijn die joodse vluchtelingen willen opnemen. De joodse gemeenschap betaalt de bouw van het kamp.

1940

10 mei

Nederland, België en Frankrijk worden door Duitsland aangevallen.

14 mei

De Duitse luchtmacht bombardeert Rotterdam: 600 tot 900 dodelijke slachtoffers en 78.000 daklozen. Drie uren later geeft generaal Winkelman de Nederlandse troepen het bevel de strijd te staken.

1940

4 oktober

De Duitse bezetter deelt de Nederlandse ambtenaren mee dat ze een zgn. Ariërverklaring moeten ondertekenen, waarin zij verklaren niet van joodse afkomst te zijn.

november

Er volgt ontslag voor alle joodse ambtenaren en professoren. Er komt een studentenstaking.

1941

2 januari

De verplichte registratie van alle in Nederland wonende Joden.

10 januari

Seyss-Inquart, Rijkscommissaris van Nederland namens nazi-Duitsland, beveelt de registratie van alle personen die geheel of gedeeltelijk van joodse afkomst zijn. Aanduiding met een rode letter J.

1941

13 februari

Vorming van de Joodse Raad voor Amsterdam, een door de Duitsers ingesteld orgaan van Joden die de joodse gemeenschap moet organiseren en besturen. De Duitsers geven hun maatregelen door en de Joodse Raad moet ze uitvoeren.

1941

19 februari

Inval van de Grüne Polizei in de verzamelplaats van joodse knokploegen, een ijssalon in de Jodenhoek van Amsterdam. De politie wordt aangevallen.

22-23 februari

Als represaille pakken de Duitsers in de Jodenhoek 425 jonge mannen op. Het brute geweld van deze razzia leidt tot verdere publieke verontwaardiging.

1941

25-26 februari

De Februaristaking in Amsterdam en omgeving, waarin massaal wordt geprotesteerd tegen de door de Duitsers opgezette jodenvervolging.

1942

20 januari

Wannsee-Conferentie in Berlijn, coördinatie van de *Endlösung der Judenfrage*.

30 januari

In Nederland moeten de eigenaren van zaken de bordjes 'Voor Joden verboden' op een zichtbare plaats ophangen. Wie hier niet aan meewerkt wordt gestraft met ontruiming en / of sluiting van het bedrijf (NL-AsdNIOD_101b_00083_00008.jpg).

1942

3 mei

De gele jodenster wordt ingevoerd.

1 juli

Kamp Westerbork wordt een doorgangskamp.

Oktober

Amerikaanse en Engelse troepen landen in noord- en west-Afrika. Het gedeelte van Frankrijk, dat nog niet bezet was door de Duitsers, wordt alsnog ingenomen door Duitsland en Italië.

1943

maart

Het bevolkingsregister van Amsterdam wordt vernield door het Nederlandse verzet. Dit om te voorkomen dat de Duitsers inzicht konden krijgen wie er Joods was en wie niet.

20 juli

Laatste trein met 2.209 Joden vertrekt uit Westerbork naar Sobibor, officieel is Nederland nu volgens de nazi's *Judenrein*, d.w.z. er zijn op het Nederlandse grondgebied geen Joden meer.

1944

5 september

Dolle Dinsdag.

17 - 25 september

De Slag om Arnhem.

november, december

Hongerwinter in West-Nederland.

1945

27 januari

Bevrijding van het kamp Auschwitz door het Russische leger.

1945

5 mei

Bevrijding van Nederland. De Joden die na enkele weken en maanden na de bezetting terugkwamen uit de onderduik en uit de kampen, kregen in Nederland weer te maken met dezelfde ambtenaren die tijdens de bezetting functioneerden als boekhouders van de Holocaust.

8 mei

Kapitulatie van Nazi-Duitsland.

1947

De Tweede Wereldoorlog is eindelijk voorbij. Maar Nederland ligt in puin en moet worden opgebouwd.

Overal zijn huizen, bruggen, wegen en spoorbanen verwoest. Ook zijn de havens van Rotterdam en Amsterdam vernietigd. En grote stukken land zijn onbruikbaar geworden, omdat ze tijdens de oorlog onder water zijn gezet.

1948

In Nederland begint men met de wederopbouw. Vanaf begin 50er jaren kan Nederland pas echt aan de wederopbouw beginnen. Dit is na de oplossing van de Indonesische kwestie. Nederland profiteert hierbij van de Amerikaanse Marshallhulp.

14 mei

De joodse staat Israël wordt opgericht.

1950

juli

De Duitse nazi-misdadigers, beter bekend als de 'Drie van Breda' veroordeeld. De Drie van Breda zijn de laatste Duitse oorlogsmisdadigers die in Nederland hun straf uitzitten. Tot hun vrijlating zorgen de drie geregeld voor maatschappelijke tumult, onder meer vanwege de emoties van de Tweede Wereldoorlog.

1961

In Duitsland en Israël beginnen processen tegen Nazi-oorlogsmisdadigers.

70-er jaren

In de eerste jaren na de oorlog was vrijwel niemand bezig met de psychische gevolgen van de oorlog. Iedereen had te lijden gehad, het land moest weer worden opgebouwd. En dus wordt er vooral heel hard gewerkt. In de jaren zeventig groeit de aandacht voor de verwerking van de Sjoa. Behandelaars en instellingen als het Centrum '40-'45 en de Sinai Kliniek onderkennen specifieke problemen van de overlevenden.

1972

22 november

De Wet uitkeringen vervolgingslachtoffers wordt ingevoerd. De Wet uitkeringen vervolgingslachtoffers 1940-1945 (Wuv) biedt financiële ondersteuning aan mensen die in de Tweede Wereldoorlog in Europa of Azië zijn vervolgd. Dit kan een maandelijkse uitkering zijn, bijdragen in kosten voor voorzieningen of allebei.

80-er jaren

Vanuit de samenleving neemt de belangstelling voor verhalen van joodse overlevenden aanzienlijk toe. Dat vindt zijn weerslag in de media, literatuur en educatie. Ook de kinderen van de overlevenden, de 'tweede generatie', krijgen een stem. Hun problemen worden gedeeld en herkend.

De stichting Joods Maatschappelijk Werk vervult hierbij een centrale rol.

90-er jaren

In de jaren negentig staat het naoorlogse rechtsherstel opnieuw in de aandacht. Tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn de Joden, omgerekend naar nu, voor minstens 45 miljard euro beroofd. Dit gebeurde met medeweten van de Nederlands overheid, banken, verzekeraars en effectenhandelaars.

Officiële commissies van de overheid, het bank- en verzekeringswezen concluderen nu dat zij tekort waren geschoten en daardoor te weinig geld hadden uitgekeerd.

Vanaf 2000

De overheid betaalt een bedrag van 400 miljoen gulden (181,5 miljoen euro) aan restitutie van joodse tegoeden; de Nederlandse verzekeraars betalen 50 miljoen gulden (22,7 miljoen euro) aan joodse tegoeden, de banken 50 miljoen gulden en de Amsterdamse Effectenbeurs 264 miljoen gulden (bijna 120 miljoen euro) terug. Premier Kok biedt excuses aan voor het gedrag van de overheid ná de oorlog. Woorden die voor de berooide joodse overlevenden weinig waarde meer hebben. De joodse gemeenschap krijgt de zogenoemde Maror-gelden (Morele Aansprakelijkheid Roof en Rechtsherstel).